

Kazachstan – monitor ekonomického vývoja **Október 2017**

1. Aktuálny makroekonomický vývoj / očakávané trendy:

Rast HDP za 9 mesiacov r. 2017 dosiahol 4,3 %, prognóza hospodárskeho rastu za celý rok 2017 predstavuje 3,4 %. Pozitívny rast bol ťahaný dobrými výsledkami priemyslu, stavebníctva, dopravy a komunikácií. Sektor priemyslu zaznamenal rast na úrovni 8,3 %, najviac ťažobný a banský priemysel (11,3 %) a priemyselná výroba (5,7%). Úspešná bola hlavne železná metalurgia (+7,8 %) a výroba neželezných kovov (6,6 %). Rast sektoru poľnohospodárstva predstavoval 1,9 %, dopravné služby sa zvýšili o 4,7 %, obchod a komunikácie o 3 %, služby realitných kancelárií stúpili o 2,1 %, dopravné služby o 4,7 %. Prílev priamych zahraničných investícií sa v 1. polroku 2017 zvýšil o 8,6 % na 10,5 mld. \$, medzinárodné rezervy boli 89,4 mld. \$. Nominálny HDP v r. 2017 by podľa najnovších odhadov mal dosiahnuť 51 855,3 mld. ₸ (155,4 mld. \$), čo je o 2 114,7 mld. ₸ (6,3 mld. \$) viac, ako bolo vládou pôvodne plánované vo februári 2017. **HDP na 1 obyvateľa by v tomto roku mal dosiahnuť 8,7 tis. \$.**

Podľa informácie rezortu práce z 20.10. sa **životné minimum**, ktoré v súčasnosti dosahuje 24 459 ₸ (61,8 €), **zvýši v r. 2018 o 18 % na 28 284 ₸ (71,5 €).** K zmenám dôjde tiež v oblasti sociálnych dávok, ktoré sa zvýšia zo 40 % životného minima na 50 %. V rámci reformy sociálneho systému bude od júla 2018 zmenený aj systém výpočtu základnej sadzby dôchodkov, výška ktorých bude závisieť od počtu odpracovaných rokov. Najvyššia sadzba bude v prípade 33 odpracovaných rokov s nárokom na poberanie 100 % životného minima.

2. Podnikateľské prostredie / podpora podnikania/ aktivity firiem:

Situácia v elektrotechnickom priemysle sa zlepšuje

Tržby spoločností zaoberajúcich sa výrobou elektrických zariadení dosiahli za 9 mesiacov r. 2017 hodnotu 85,9 mld. ₸ (220 mil. €) a medziročne sa zvýšili o 37,2 %. Takmer 70 % národnej produkcie pritom pokrývajú 3 regióny, najviac výrobných závodov je sústredených v Almatinskej oblasti, ktorá v uvedenom období dokázala vyprodukovať elektrické zariadenia v hodnote 24,1 mld. ₸ (+43,3 %). Spomedzi **úspešných firiem**, ktoré najviac prispeli k rastu produkcie, treba uviesť hlavne TOO «Инфраэнерго» (výroba elektrických rozvádzačov), «Zhersu Power» (batérie a akumulátory), TOO «Талдыкорганский кабельный завод» (výroba elektrických vodičov a káblov), TOO «Тексан Казахстан Инвест» (výroba osvetľovacích zariadení). V poradí druhou oblasťou z pohľadu objemu produkcie elektrotechnického priemyslu je Juhokazašská oblasť, kde tržby firiem dosiahli 23,8 mld. ₸ (+17,4 %). Najúspešnejšími firmami sú tu АО «Кентауский трансформаторный завод» (výroba elektromotorov, generátorov a transformátorov), TOO «Казэнерго-1» и TOO «Электрокомлект-1» (výroba elektrických vodičov a káblov). Trojicu výrobné najvýkonnejších oblastí Kazachstanu uzatvára Východokazašská oblasť, ktorej elektrotechnické firmy dosiahli za 3 štvrtroky 2017 tržby vo výške 11,6 mld. ₸, čo v porovnaní s rovnakým obdobím predchádzajúceho roka predstavuje nárast o 88,9 %. Darí sa firmám ako TOO «Усть-Каменогорский конденсаторный завод» (výroba elektrických rozvodných a regulačných zariadení), TOO «Казэлектромаш» (výroba elektrických vodičov a káblov). Domáce elektropotrebiče (vysávače, práčky, chladničky), ktoré patria tiež do

kategórie elektrických zariadení, sa v Kazachstane nevyrábajú a krajina je výlučne závislá od ich dovozu.

Nová obchodná platforma pre start-upy

Vedenie Kazašskej fondovej burzy KASE na TK 06.10. predstavilo projekt novej obchodnej platformy pre start-upy, prostredníctvom ktorej plánuje burza začiatkom roku 2018 uvádzať na trh nové perspektívne kazašské firmy a ponúkať ich aktíva potenciálnym investorom. Podľa dostupných informácií **viac ako 90 % nových start-upov sa neformuje v hlavnom meste Astana, ale v Almaty, kde sídli doposiaľ jediná finančná burza KASE.** Jej plánom je do konca r. 2017 vytvoriť funkčnú informačnú databázu start-upov. Podobnú iniciatívu má rozpracovanú aj nové finančné centrum v Astane AIFC, ktoré začne pôsobiť v priestoroch výstavniska EXPO od januára 2018. Výhodou KASE je určite jej dlhoročná skúsenosť a kvalitná expertíza.

Národný privatizačný program 2016-2020

Minister financií B. Sultanov na zasadnutí vládneho kabinetu 17.10. informoval o aktuálnej situácii v realizácii národného privatizačného programu na roky 2016-2020. Ako uviedol, **k 01.10.2017 bolo predaných 291 z 887 subjektov** určených na predaj v hodnote 112,7 mld. ₸ (337,5 mil. \$). Predaj zahŕňa 23 subjektov vo vlastníctve štátu za 8,3 mld. ₸ (24,85 mil. \$), 162 firiem patriacich miestnym samosprávam za 33,1 mld. ₸ (99,1 mil. \$) a 106 firiem z kvázi-verejného sektora, ktoré boli predané za 71,3 mld. ₸ (213,5 mil. \$). Podľa informácie rezortu financií je v súčasnosti 211 subjektov na zozname firiem určených na reorganizáciu alebo likvidáciu. **Vláda zároveň plánuje predat' 473 subjektov**, z čoho 251 už bolo ponúknutých na predaj vrátane 112 firiem nachádzajúcich sa v štádiu predaja za 55,6 mld. ₸ (166,5 mil. \$).

Štát stále kontroluje 47 % veľkých firiem

Podiel štátom kontrolovaných podnikov sa v súčasnosti neznižuje, ako je vo všeobecnosti deklarované. Podľa vyjadrenia analytického portálu Finprom dosahuje takmer **47 %** (v priebehu roka poklesol iba o 0,4 %), čo je **najvyššia hodnota za ostatných 10 rokov.** Rovnako aj celkový podiel štátu na ekonomike Kazachstanu, nielen v kľúčových firmách, ostáva veľmi vysoký: začiatkom októbra 2017 štát kontroloval alebo mal majetkové podiely v 10,3 % všetkých existujúcich podnikateľských subjektov v krajine.

Dobré výsledky poľnohospodárov

Prvý viceminister poľnohospodárstva Kazachstanu K. Aituganov predstavil 23.10. prvé výsledky tohtoročnej sezóny. Celková osevná plocha sa v tomto roku zvýšila o 1,1 mld. hektárov, kazašskí farmári zozbierali celkovo 21,9 mil. ton obilnín a vďaka diverzifikácii produkcie a orientácii na prioritné odrody dokázali generovať **tržby vo výške 119 mld. ₸ (354,2 mil. \$), ktoré sú v porovnaní s 57 mld. ₸ (169,6 mil. \$) dvakrát vyššie.** V priebehu tohtoročnej sezóny došlo k zmenám v kvalite pšenice, kde podiel 3. triedy sa podstatne zvýšil, keď dosiahol 63 % oproti 44 % v predchádzajúcom roku. Podiel pšenice s obsahom gluténu sa taktiež zvýšil na 34 % oproti 8 % v r. 2016.

Diskusia k novej exportnej stratégii

Minister národnej ekonómie T. Sulejmenov vystúpil 27.10. v rámci okrúhleho stola na tému novej exportnej stratégie Kazachstanu na roky 2018-2022, zorganizovanom na pôde Senátu. Ako uviedol, hlavným cieľom programu prijatého vládou v auguste t.r. je vytváranie vhodných podmienok pre 1,5-násobný rast nesurovinového vývozu do roku 2022 a tiež diverzifikácia trhov vývozu tovarov a služieb v porovnaní so situáciou v r. 2015. Základnými

cieľovými indikátormi sú objem vývozu nesurovinových tovarov a služieb, rast počtu exportovaných nesurovinových tovarových skupín s objemom vývozu nad 10 mil. \$ do krajín prioritného a vysokého záujmu. Podľa ministra Sulejmenova je otázka podpory exportu hotových tovarov veľmi citlivá z pohľadu vyhovenia pravidlám WTO a Eurázijskej ekonomickej únie, nakoľko priame exportné subvencie pravidlá medzinárodného obchodu nepovoľujú. Súbor prijatých opatrení na stimuláciu a podporu exportu v novej stratégii tieto požiadavky v plnej miere zohľadňuje.

Kazachstan si zdefinoval 27 krajín exportného záujmu, medzi ktorými však krajiny EÚ veľmi nefigurujú. Najvyššiu prioritu v stratégii má Ruská federácia a Čína; vysokú Bielorusko, India, Irán, Kirgizsko, Turecko, Uzbekistan, Ukrajina. Krajínami mierneho exportného záujmu sú Azerbajdžan, Arménsko, Afganistan, Gruzínsko, Lotyšsko; v dlhodobej časovej perspektíve bude zaujímavé exportovať tiež do Veľkej Británie, NSR a Talianska. **Problémom Kazachstanu ostáva vývoz služieb**, ktorého podiel na celkovom vývoze tovarov a služieb rastie iba pomaly – za obdobie 2007-2016 sa zvýšil zo 4,9 % na 14,6 %. Hlavnú časť v súčasnosti pritom pokrývajú štandardné prepravné služby. Cieľom je postupne zvyšovať podiel ďalších foriem služieb ako sú profesionálne a technické služby, operatívny lízing. Nedostatočná konkurencieschopnosť v sektore služieb a ich exportu podľa vyjadrenia ministra národnej ekonómie Sulejmenova môže do budúcnosti predstavovať vážne riziko ďalšieho rozvoja sektora výroby a exportu tovarov. Kazachstan sa plánuje do r. 2022 sústrediť najviac na podporu exportu nasledujúcich 6 prioritných odvetví služieb: doprava, cestovný ruch, finančné a pracovné služby, vzdelávanie, zdravotníctvo, služby a zariadenia v oblasti rozvoja kozmického prieskumu.

Hlavnými nástrojmi **nefinančnej podpory** exportérov bude poskytovanie aktuálnych analytických informácií o možnostiach prístupu na zahraničné trhy podľa jednotlivých tovarových skupín, vzdelávanie exportérov a poskytovanie poradenských služieb v oblasti podpory exportu, ktoré bude realizované v regiónoch Kazachstanu. Exportéri sa tiež budú môcť oprieť o právnu pomoc a vyžiadať si overenie bonity obchodného partnera. Zavedenie systému **jednotného kontaktného miesta pre exportérov** umožní zvýšiť dostupnosť financovania exportných operácií a skrátiť čakaciu dobu schvaľovania žiadostí. Nepriamy podiel na podpore exportu budú podľa novej stratégie mať aj miestne samosprávy, ktorých úlohou bude prijímať konkrétne opatrenia na podporu výrobných odvetví majúcich exportný potenciál. Predpokladá to tiež vytvorenie databázy a monitoring exportne orientovaných firiem s uvedením bariér a obmedzení, s ktorými sa stretávajú pri vstupe na trhy tretích krajín.

Využitie kozmodrómu Bajkonur

Podľa informácie ministerstva obranného a letecko-kozmickeho priemyslu z 27.10. v tomto roku z kozmodrómu Bajkonur úspešne odštartovalo **11 rakiet** – 3 «Союз МС» s ľudskou posádkou, 3 nákladné lode «Прореец», jeden komerčný štart nosnej rakety «Союз 2.1a» a 4 štarty nosnej rakety «Протон-М». Do konca r. 2017 sú naplánované ešte 3 štarty kozmických rakiet, hoci tohtoročný plán dohodnutý s ruskou agentúrou Roskosmos predstavoval 17 štartov rakiet.

3. Energetika / prírodné zdroje / obnoviteľné zdroje energie:

Úver GCF na rozvoj zelenej ekonomiky

Zelený klimatický fond (GCF) schválil finančnú pomoc Kazachstanu v sume **110 mil. \$**, ktorý bude určený na financovanie projektov v oblasti obnoviteľných zdrojov energie. Finančná pomoc GCF bude realizovaná cez banku EBRD a bude pozostávať z úveru výšky 106 mil. \$;

ďalšie 4 mil. \$ budú poskytnuté vo forme subvencií na technickú pomoc. Prioritnými oblasťami financovania pri prechode Kazachstanu na „zelenú ekonomiku“ sú rozvoj slnečnej, veternej a vodnej energetiky, bioplynu a modernizácia rozvodných elektrických sietí.

Výroba mobilných solárnych zariadení s nemeckou technológiou

Vedenie Juhokazašskej štátnej univerzity v Šymkente informovalo 13.10. o dosiahnutí dohody s nemeckým inštitútom ISE, ktorý na nedávnej výstave EXPO v Aстане predstavil technológiu výroby mobilných solárnych zariadení na zásobovanie menších obytných komplexov elektrickou energiou. Univerzita plánuje v blízkej budúcnosti začať s výrobou uvedených zariadení v spolupráci s nemeckými partnermi. V súčasnosti sa v Kazachstane dosť hovorí o potrebe výroby nezávislých zdrojov energie, ktoré nebudú napojené na celonárodnú rozvodnú sieť a budú zásobovať odľahlé oblasti krajiny. Uvedená iniciatíva akademickej obce je reakciou na tento trend a odráža tiež úlohu zadanú prezidentom N. Nazarbajevom: uviesť do praxe čo najviac domácich a zahraničných technológií prezentovaných na výstave EXPO.

Export zemného plynu do Číny

Vedenie plynárenskej spoločnosti **KazTransGaz** informovalo 03.10. o podpise dohody s čínskou firmou **PetroChina International Company Ltd.** na **vývoz 5 mld. m³ zemného plynu v priebehu nasledujúceho 1 roka.** Hodnota kontraktu predstavuje 1 mld. \$, zemný plyn bude dodávaný z nálezísk na západe Kazachstanu a z podzemných zásobníkov spoločnosti KazTransGaz. Miestom prechodu na čínsku stranu bude hraničný bod Chorgos. Transport plynu do Číny umožní medzivládna dohoda medzi Kazachstanom a Uzbekistanom, na základe ktorej bude možné prepravovať zemný plyn zo západu Kazachstanu do južných regiónov cez územie Uzbekistanu.

Slávnostná ceremónia spustenia exportu zemného plynu z magistralného plynovodu „Bejneu-Bozoy-Šymkent“ do medzinárodného plynovodu „Stredná Ázia-Čína“, ktorý je určený pre odberateľov v Číne, sa uskutočnila **16.10.** Minister energetiky K. Bozumbajev to označil za **historickú udalosť**, ktorá umožní diverzifikovať súčasné trasy exportu zemného plynu smerujúce do Európy cez ruské plynovody a exportovať 5 mld. m³ zemného plynu na západ, na čínsky trh. Kazachstan to považuje za začiatok dlhodobej spolupráce a plánuje postupne zvýšiť objem zemného plynu exportovaného do Číny na **10 mld. m³** ročne.

Výstavba nových rafinérií

Predseda vlády B. Sagintajev v komentári k niekoľko týždňov trvajúcej nedostatku pohonných hmôt na trhu uviedol (27.10.), že výstavba nového petrochemického závodu by nebola riešením. V súčasnosti totiž prebiehajú posledné práce na modernizácii rafinérií v Šymkente a Pavlodare, ktorá umožní zabezpečiť potreby trhu v plnej miere, dokonca s rezervou 2 mil. ton paliva. Pokiaľ by sa pristúpilo k výstavbe štvrtej rafinérie s výrobnou kapacitou 3 mil. ton paliva, na vnútornom trhu by vznikol previs 5 ton pohonných hmôt, s ktorými by bolo treba niečo urobiť. Možným riešením by bol ich export do Číny alebo do iných susedných krajín. Záujem o výstavbu nového petrochemického závodu v Magnistauskej oblasti prejavili v r. 2015 iránski investori, projekt sa však nedostal do realizačnej fázy.

4. Doprava

Nový prepravný koridor Baku-Tbilisi-Kars bude užitočný aj pre Kazachstan

Dňa 30.10. bol slávnostne otvorený nový železničný koridor, ktorý povedie z Baku v Azerbajdžane cez Tbilisi v Gruzínsku do Karsu na území Turecka a mal by umožniť podstatnou mierou rozšíriť horizonty Transkaspickej medzinárodnej prepravnej trasy a zvýšiť

objem prepravy čínskych tovarov cez územie Kazachstanu. Z Kazachstanu už bol vypravený nákladný vlak, ktorý bude nasmerovaný cez prechod Kuryk na novú železničnú trasu. **V súčasnosti je už nakladaná ďalšia súprava s nákladom kazašského uhlia, ktoré je určené pre odberateľov v Rumunsku.** Na uvedenej trati budú okrem toho nasadené nákladné lokomotívy vyrobené v Kazachstane, prvé dva stroje budú dodané už v blízkej budúcnosti. Do konca roku 2020 bude na uvedenej trati pracovať 40 lokomotív kazašskej výroby. Odhaduje sa, že do r. 2020 by sa objem tovarov prepravovaných z Číny do Európy po tejto trase mal zvýšiť až 5-násobne. Opačným smerom sa tiež očakáva rast prepravovaných objemov, o násobkoch sa však už nehovorí.

Zmena prístupu k údržbe cestnej siete

Podľa informácie ministerstva pre investície a rozvoj, do ktorého kompetencie spadá dopravná problematika (TK 23.10.), budú **od decembra 2017 spoplatnené 3 nové úseky ciest** (Astana-Temirtau, Almaty-Kapšagaj, Almaty-Chorgos), čo umožní realizovať ich údržbu z vlastných príjmov bez nároku na podporu z rozpočtových prostriedkov. Za zmienku stojí, že v Kazachstane bol od r. 2013 spoplatnený jediný diaľničný úsek Astana-Šučinsk v dĺžke 217 km, ktorý je udržiavaný z vlastných príjmov. Plánom ministerstva pre investície a rozvoj do budúcnosti je zabezpečiť údržbu nových diaľničných úsekov bez požiadaviek na dotácie z rozpočtu, čo v praxi bude znamenať ich spoplatnenie. Plán na rok 2018 v tomto kontexte je pomerne ambiciózny, plánuje sa otvoriť 5,5 tisíc km platených úsekov cestnej siete.

5. Eurázijská ekonomická únia:

Zasadnutie Eurázijskej medzivládnej rady

Premiér B. Sagintajev sa **25.10.** zúčastnil na zasadnutí Eurázijskej medzivládnej rady v Jerevane, ktoré hlavnú pozornosť venovalo posilňovaniu obchodno-ekonomických vzťahov a spolupráci vychádzajúcej z doposiaľ uzatvorených dohôd. Kazašský premiér vo svojom vystúpení uviedol, že v súčasnosti dochádza k transformácii medzinárodných obchodných vzťahov, posilňujú sa protekcionistické tendencie a zvyšuje sa konkurencia medzi jednotlivými krajinami pri budovaní regionálnych zón obchodu. V súlade s tým sa EEÚ snaží realizovať systematickú korekciu a adaptáciu strednodobých národných politík k novým podmienkam. Počas stretnutia Rady bol podpísaný celý rad dokumentov, kazašskí podnikatelia, združení v Národnej podnikateľskej komore Atemeken, sa aktívne zapojili do diskusie k príprave nového dokumentu „Plán opatrení (cestovná mapa) na odstránenie prekážok a obmedzení na vnútornom trhu EEÚ na roky 2018-2019. Podľa kazašskej podnikateľskej sféry v EEÚ stále ostáva otvorený celý rad otázok, ktoré predstavujú prekážku bezproblémového rozvoja podnikania v členských krajinách EEÚ. Cieľom novej cestovnej mapy sa má stať postupné riešenie existujúcich otázok a ďalšie prehĺbenie eurázijskej integrácie. Kirgizská strana na stretnutí taktiež otvorila otázku o situácii na hranici s Kazachstanom.

Napätie vo vzťahoch s Kirgizskom

Premiér B. Sagintajev informoval 25.10., že kontroly, ktoré v súčasnosti prebiehajú na kazaško-kirgizskej hranici, nie sú v žiadnom prípade zamerané proti kirgizskej strane. Jediným cieľom tejto previerky je znížiť úroveň pašovania tovarov cez spoločnú hranicu a minimalizovať daňové straty. Ako uviedol, analýza dynamiky dovozu tovarov z Číny do Eurázijskej únie hovorí o jeho znížení vo všetkých krajinách okrem Kirgizska, ktoré podľa údajov EEÚ doviezlo v r. 2016 z Číny tovary v hodnote 2,6 mld. \$, samo však deklarovalo inú sumu – 900 mil. \$. Kolóny na kirgizsko-kazašskej hranici podľa medializovaných

informácií z 28.10. dosahujú už 11 km a vodiči kamiónov čakajú 5-6 dní na vybavenie potrebných colných formalít. Vláda Kirgizska sa 17.10. obrátila na Sekretariát WTO so sťažnosťou v súvislosti so situáciou na kirgizsko-kazašských hraniciach, kde boli od 10.10. kazašskou stranou prijaté dodatočné ochranné opatrenia. Podľa vyjadrenia úradu vlády Kirgizska dôvodom obrátenia sa na WTO bolo „porušenie kľúčových noriem GATT a Dohody o založení WTO“. Výbor WTO sa uvedenou sťažnosťou bude zaoberať už v blízkej budúcnosti (10.11.).

Zdroj: Kapital KZ, 24 Chabar, Finprom KZ, BNews KZ, Akorda KZ, Kazinform, Tengrinews, Energyprom KZ, Kazakhstan Today, Kaznews, Ministerstvo energetiky KZ, Astana Times, Zona KZ, Výbor pre štatistiku KZ, Ministerstvo národnej ekonómie KZ, Forbes KZ, Ranking KZ, Ministerstvo financií KZ, i-News KZ

Vypracoval: Ján Galoci, radca
Astana, 03.11.2017